

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

पुराणेतिहास
आचार्यः : द्वितीय-सत्रार्द्धः

DSCC – 20

क्र.	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट	होरा
1	भक्तिस्वरूपनिरूपणम् • महत्सेवाया भगवत्सेवायाश्च महत्त्वम्। • अनुरक्तेः फलम्। • ज्ञानस्य निरसनम्। • भक्तेः रागरूपत्वम्। • भक्तिफलानामानन्त्यम्। • भक्तेः मुख्यत्वम् इतरापेक्षितत्वञ्च।	1	16-20
2	भक्तेः स्रोतांसि। • नवधाभक्तिः। • योगस्योभयार्थत्वम्। • रागत्वादपि भक्तिर्न हेया। • कर्मज्ञानयोगिभ्यः भक्तस्याधिक्यप्रतिपादनम्। • ब्रह्मप्रतिपत्तेः महत्त्वम्। • भगवति क्लेशादीनां निरसनम्। • भगवदैश्वर्यमहत्त्ववर्णनम्। • भक्तिपरिशुद्धिलिङ्गानि।	1	16-20

पुराणेतिहासविद्याशाखाप्रमुखः - प्रो. मखलेश कुमार

दिनांकः 17/09/2024

हस्ताक्षरम्

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

3	<p>भगवदवतारेषु भक्तिस्तत्फलञ्च।</p> <ul style="list-style-type: none"> • भगवद्विभूतिषु भक्तेः निषेधः। • परभक्तौ गौण्याः हेतुभूतता। • श्रवणकीर्तनादीनामेकैकस्यापि अपूर्वता। • अनासक्तेः महत्त्वम्। • पूजापराधाः। • चतुर्विधानां भक्तानां साहचर्यकारणम्। • स्मृतिकीर्तनकथाश्रवणादीनां प्रायश्चित्तता। • अविपक्वभावानामपि भगवल्लोकप्राप्तिः। • क्रमैकगतिः उत्क्रान्तिः पराभक्तिश्च।। 	1	16-20
4	<p>भजनीयस्य स्वरूपम्।</p> <ul style="list-style-type: none"> • भगवतः पितृतुल्यत्वम्। • परमात्मनः फलदातृत्वम्। • ईश्वरस्य नानात्वम् ऐक्यञ्च। • जीवानां ब्रह्मणा अभिन्नत्वप्रतिपादनम्। • संसृतेः कारणानि। • ज्ञानसाधनानि। • आविस्तिरोभावयोः स्वरूपम्। 	1	16-20

निर्धारितः पाठ्यग्रन्थः

१. महर्षिशाण्डिल्यप्रणीतं शाण्डिल्यभक्तिसूत्रम्, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

सहायकः सन्दर्भग्रन्थः

* शाण्डिल्यभक्तिसूत्रम् (भक्तिचन्द्रिकाव्याख्यासहितम्), चौ. सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।

* शाण्डिल्यभक्तिसूत्रम्, स्वप्नेश्वरभाष्यसहितम्, सं.सं.वि.वि. वाराणसी।

* भक्ति तत्त्व विविध आयाम, इष्टर्न बुक् लिंकर्स, दिल्ली।

पुराणेतिहासविद्याशाखाप्रमुखः - प्रो. मखलेश कुमार

दिनांक : 17/09/2024

हस्ताक्षरम्

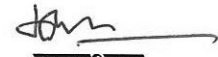
पुराणेतिहास
आचार्यः : द्वितीय-सत्रार्द्धः

DSCC – 21

क्र.	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट	होरा
1	भवाटवीभुवनकोशयोः वर्णनम्। • भवाटवीस्वरूपनिरूपणम्। • भरतवंशवर्णनम्। • भुवनकोशविवरणम्। • गङ्गावतरणम्। • शङ्करकृतः सङ्कर्षणस्तवः।	1	16-20
2	विविधवर्षाणां वर्णनम्। • जम्बूद्वीपस्य अवस्थितिः। • भद्राश्ववर्षवर्णनम्। • हरिवर्षवर्णनम्। • केतुमालवर्षवर्णनम्। • रम्यकवर्षवर्णनम्। • हिरण्मयवर्षवर्णनम्। • किम्पुरुषवर्षवर्णनम्।	1	16-20
3	भारतवर्षस्य द्वीपान्तराणाञ्च वर्णनम्। • भारतवर्षमहत्त्ववर्णनम्। • प्लक्षद्वीपवर्णनम्। • शाल्मलिद्वीपवर्णनम्। • कुशद्वीपवर्णनम्। • क्रौञ्चद्वीपवर्णनम्। • शाकद्वीपवर्णनम्। • पुष्करद्वीपवर्णनम्। • लोकालोकपर्वतवर्णनम्।	1	16-20

पुराणेतिहासविद्याशाखाप्रमुखः - प्रो. मखलेश कुमार

दिनांकः 17/09/2024

हस्ताक्षरम्

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

4	खगोलस्य सप्ताधो लोकानाञ्च वर्णनम् • सूर्यरथस्य वर्णनम् • सूर्यगतिनिरूपणम् • नवग्रहाणां गतिनिरूपणम् • शिशुमारचक्रम् • सप्तपातालवर्णनम् • श्रीसंकर्षणदेवविवरणम् • नरकगतिवर्णनम्	1	16-20
---	--	---	-------

निर्धारितः पाठ्यग्रन्थः

१. श्रीमद्भागवतमहापुराणे पञ्चमस्कन्धः (13-26 अध्यायाः), गीताप्रेस, गोरखपुर, उत्तरप्रदेश।

सहायकः सन्दर्भग्रन्थः

- * श्रीमद्भागवतमहापुराणम्, अन्वितार्थप्रकाशिका टीका, नाग प्रकाशन, दिल्ली।
- * श्रीमद्भागवतमहापुराणम्, भावार्थदीपिका, मोतीलाल बनारसीदास, वाराणसी।
- * श्रीमद्भागवततत्त्वबिन्दुः, न्यु भारतीय बुक् कारपोरेशन, दिल्ली।
- * श्रीमद्भागवतमहापुराणम्, भावार्थदीपिका-भागवतचन्द्रिका -पदरत्नावली-व्याख्यासमलङ्कृतम्, तिरुमलतिरुपतिदेवस्थानम्, तिरुमला, आन्ध्र प्रदेश।

पुराणेतिहासविद्याशाखाप्रमुखः - प्रो. मखलेश कुमार

दिनांकः 17/09/2024

हस्ताक्षरम्

पुराणेतिहास
आचार्यः : द्वितीय-सत्रार्द्धः

DSCC – 22

क्र.	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट	होरा
1	चित्रकला-शिल्पकलयोः परिचयः। <ul style="list-style-type: none">चित्रसूत्रपरिचयः।अङ्गप्रमाणनिरूपणम्।सामान्यमानवर्णनम्।नृपाणां शरीरप्रमाणम्।देवताप्रतिमाप्रमाणम्।क्षयवृद्धिवर्णनम्।रङ्गव्यतिकरवर्णनं वर्तनवर्णनञ्च।रूपाणां नवभेदाः।शूङ्गारादिभाववर्णनम्।	1	16-20
2	विविधदेवताप्रतिमानिर्माणक्रमः। <ul style="list-style-type: none">त्रिमूर्तिरूपनिर्माणम्।पद्मरूपनिर्माणम्।ब्रह्मरूपनिर्माणम्।महादेवविष्णुरूपनिर्माणम्।नासत्यशुक्ररूपनिर्माणम्।यमरूपनिर्माणम्।वरुणरूपनिर्माणम्।अग्निगौरीशयोः रूपनिर्माणम्।	1	16-20

पुराणेतिहासविद्याशाखाप्रमुखः - प्रो. मखलेश कुमार

दिनांकः 17/09/2024

हस्ताक्षरम्

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

3	विविधदेवताप्रतिमानिर्माणक्रमः। • विरूपाक्षवायोः रूपनिर्माणम्। • विष्णुभैरवयोः रूपनिर्माणम्। • पृथिव्याकाशब्रह्मादीनां रूपनिर्माणम्। • सरस्वती-अनन्त-तुम्बुरूणां रूपनिर्माणम्। • आदित्यचन्द्रभौमादिग्रहरूपनिर्माणम्।	1	16-20
4	विविधदेवताप्रतिमानिर्माणक्रमः। • कुमारभद्रकालीचतुर्वक्त्ररूपनिर्माणम्। • वसुरूपदेवतारूपयोः निर्माणम्। • लिङ्गाकाशरूपनिर्माणम्। • नरनारायणरूपधर्मरूपयोः निर्माणम्। • नृसिंहरूपनिर्माणम्। • वराहरूपनिर्माणम्। • हयग्रीवपद्मनाभलक्ष्मीनां च रूपनिर्माणम्। • विश्वरूपैडूकरूपनिर्माणम्।	1	16-20

निर्धारितः पाठ्यग्रन्थः

- * विष्णुधर्मोत्तरपुराणम् (35-84 अध्यायाः), चौखम्बा संस्कृत सीरिज आफिस, वाराणसी।

सहायकः सन्दर्भग्रन्थः

- * विष्णुधर्मोत्तरपुराणम् (चित्रसूत्रम्), डा.अशोक चटर्जी शास्त्री, सं. सं.वि.वि. वाराणसी।
- * प्रतिमा विज्ञान, मध्यप्रदेश हिन्दी अकादमी, भोपाल।
- * विष्णुधर्मोत्तरपुराणम्, कपिलदेव नारायण, चौखम्बा संस्कृत सीरिज आफिस, वाराणसी।
- * विष्णुधर्मोत्तरपुराणे चित्रसूत्रस्वरूपम्, प्रो. मिनति रथ, शतरूपा पब्लिकेशन्स्, पुरी।
- * Pratimalakshyana of the Vishnudharmottar, D.D. Bhattacharya. Delhi.

पुराणेतिहासविद्याशाखाप्रमुखः - प्रो. मखलेश कुमार

दिनांकः 17/09/2024

हस्ताक्षरम्

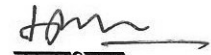
पुराणेतिहास
आचार्यः : द्वितीय-सत्रार्द्धः

DSCC – 23

क्र.	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट	होरा
1	शिवमहापुराणम्। <ul style="list-style-type: none">शिवपुराणपरिचयः।शिवपुराणसंहिताभेदः।शिवपुराणमहत्त्वोपपादनम्।साध्यसाधनसाधकतत्त्वम्।श्रवणमननकीर्तनादीनां श्रेष्ठत्वम्।शिवलिङ्गमहत्त्ववर्णनम्।	1	16-20
2	शिवभक्तिः शिवपूजावैशिष्ट्यञ्च। <ul style="list-style-type: none">शिवभक्तेः नवसाधनानि।लिङ्गवेरयोः पूजनम्।देवानां कैलासयात्राकारणम्।अनलस्तम्भप्राकट्यकथा।केतकीपुष्पस्य मिथ्यासाक्ष्यप्रदानम्।केतकीपुष्पस्य शिवपूजायां निषेधः।केतकब्रह्मणोः वरप्राप्तिवर्णनम्।	1	16-20

पुराणेतिहासविद्याशाखाप्रमुखः - प्रो. मखलेश कुमार

दिनांक : 17/09/2024

हस्ताक्षरम्

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

3	शिवमाहात्म्यं लिङ्गपूजाविधानञ्च। • शिवानुग्रहवर्णनम्। • शिवरात्रिव्रतमाहात्म्यम्। • अरुणाचलमाहात्म्यम्। • महेश्वराभिधानवर्णनम्। • शिवस्य पञ्चकृत्यानि। • ओङ्कारमाहात्म्यम्। • शिवलिङ्गलक्षणं पूजाविधानञ्च।	1	16-20
4	शिवक्षेत्राणां तत्र शिवपूजाविधानस्य च निरूपणम्। • अनलाचलमहत्त्ववर्णनम्। • शिवक्षेत्रवर्णनम्। • सदाचारवर्णनम्। • अग्नियज्ञः। • देवयज्ञः। • पार्थिवशिवपूजनभेदः। • शिवपूजायां देशकालपात्रादिवर्णनम्।	1	16-20

निर्धारितः पाठ्यग्रन्थः

* श्रीशिवमहापुराणे विद्येश्वरसंहिता (1-15 अध्यायाः), नाग पब्लिशर्स, मुम्बई।

सहायकः सन्दर्भग्रन्थः

- * शिवपुराणकी दार्शनिक तथा धार्मिक समालोचना, डॉ रमाशङ्करत्रिपाठी, वाराणसी।
- * शिवपुराणम्, एस.एल.खण्डेलवाल, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
- * शिवमहापुराणम्, चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान, जवाहरनगर, नई दिल्ली।
- * विद्येश्वरसंहितासमीक्षणम्, प्रो. मिनति रथ, शतरूपा पब्लिकेशन्स, पुरी।

पुराणेतिहासविद्याशाखाप्रमुखः - प्रो. मखलेश कुमार

दिनांकः 17/09/2024

हस्ताक्षरम्